

Đề bài:

Cảm nghĩ về
một bài ca dao
mà anh (chị)
thích.

Bài làm

Đọc ca dao Việt Nam, tôi cứ bị ám ảnh mãi bởi hình ảnh “con cò đi ăn đêm”:

*“Cái cò mà đi ăn đêm
Đậu phải cành mềm lộn cổ xuống ao
Ông ơi ông vớt tôi nao
Tôi có lòng nào ông hãy xáo măng
Có xáo thì xáo nước trong
Đừng xáo nước đục đau lòng cò con...”*

Họ nhà cò thường kiếm ăn ban ngày chứ không “đi ăn đêm” như họ nhà vạc. Con cò chậm chạp, chăm chỉ kiếm ăn trên những cánh đồng vào lúc ban ngày... Vậy mà ở đây con cò lại đi kiếm ăn vào ban đêm. Sự khốn khó và cuộc sống ngày càng khó khăn khiến con cò phải lặn sang cả lãnh địa của kẻ khác là kiếm ăn “ban đêm”.

Có một sự bất cẩn nên xảy ra tai nạn: cò “lộn cổ xuống ao”. Đây cũng là hậu quả của việc kiếm ăn vào thời gian khác thường. Và cò kêu cứu:

*“Ông ơi ông vớt tôi nao
Tôi có lòng nào ông hãy xáo măng”...*

Lời kêu cứu thống thiết cất lên giữa đêm tối mịt mùng, và hoàn toàn xa lạ với cuộc sống của cò. Nhưng lời kêu cứu ấy mới lạ làm sao! Vì sao cò lại phải đem đánh đổi, phải trả giá về việc cứu vớt chưa xảy ra ấy:

“Tôi có lòng nào ông hãy xáo măng”

Hóa ra giữa một không gian xa lạ, thời gian đặc biệt như trên nên dù rất sợ hãi, cò vẫn phải kèm theo lời kêu cứu là một lời thanh minh. Cò thanh minh cho sự không may của mình, thanh minh cho hành động kiếm ăn, thanh minh cho thời gian bất thường của mình. Và cò con phải cam đoan, thề thốt:

“Tôi có lòng nào ông hãy xáo măng”

“Tôi có lòng nào” nghĩa là “nếu tôi có ý đồ nào khác”, “nếu tôi có ý gian xảo, phản trắc”... Và để đảm bảo cho sự thực ấy, cò đã lấy tính mạng mình ra mà thề: “... ông hãy xáo măng”.

Có người hiểu lòng cò xáo măng là một món ăn ngon và phổ biến của người bình dân thời xưa, nghĩa là chỉ “xáo măng” với “lòng cò” chứ không phải “xáo măng” cả con cò. Như vậy thì bài ca dao đến đây chỉ là lời đùa.

Tuy nhiên, ta vẫn thấy ở đây có sự kêu cứu nghiêm trọng hơn.

Đã kêu cứu, đã thanh minh, đã thề nguyện. Nhưng cò hiểu rằng khó có ai tin lời của một kẻ thấp cổ bé họng như mình. Đã thấp cổ bé họng lại không có một điểm tựa nào khi sự sống của mình đang nằm trong tay người khác nên cò dự cảm về kết cục cuối cùng. Cò van xin:

“Có xáo thì xáo nước trong

Đừng xáo nước đục đau lòng cò con”...

Điều bất ngờ là sự van xin này không phải là sự nài nỉ để người ta tha mạng cho mình, mà sự cầu xin cuối cùng chỉ vì ý nghĩa của cái chết. Và ở đây, ta bỗng thấy một triết lí sống của người nông dân thời xưa đã được bộc lộ một cách hồn nhiên, tự phát: “Thác trong hơn sống đục”.

Kết thúc bài ca dao là dư âm chua xót. Chua xót cho thân cò, chua xót cho cuộc đời của những kiếp người lầm than đau khổ. Hình ảnh cuối cùng của cò trong bài ca dao như một dấu ấn đậm nét, một bài ca về vẻ đẹp trong sáng, thanh khiết của những con người Việt Nam: trong tâm tối, đau thương vẫn hướng tới sự trong sáng, cao đẹp của đạo đức và tâm hồn.